

ແພນ້າແລະ ວິຈາກນົ້າທັງສອງ

Harry Magdoff, *The Age of Imperialism: The Economics of US Foreign Policy* (New York: Monthly Review Press, 1969), 207 nn.

หนังสือเล่มนี้เป็นผลจากการศึกษาของ Harry Magdoff ถึงเหตุผลเบื้องหลังการวางแผนต่างประเทศ (Foreign Policy) ของสหรัฐ โดยได้เสนอข้อขึ้นๆ ต่าง ๆ ประกอบด้วยการวิเคราะห์อย่างละเอียด หนังสือเล่มนี้แสดงถึงแนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบต่อการติดนิยมทางเศรษฐกิจ (Economic Imperialism) ซึ่งพิจารณาจากการดำเนินวิธีนโยบายทางเศรษฐกิจของสหรัฐโดยเฉพาะ จึงเป็นหนังสือที่ท้าโลกให้ความสนใจมากถึงกับมีผู้แปลเป็นภาษาต่าง ๆ กว่าสิบภาษา

ผู้เขียนหนังสือเพิ่มเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ และความรู้ทางഗεωρ&ช&สต&ร&ค&ก&งกว้างขวาง
โดยได้รับเชิญไปบรรยายตามมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงหลายที่อย่างแห่ง และยังเป็นบรรณาธิการวาร
สาร Monthly Review ที่มีชื่อฉบับหนึ่งในสหราชอาณาจักรด้วย

ประ予以ชน์ทางเศรษฐกิจที่สหรัฐจะได้รับ แต่ผู้นำทางการทหารและการเมืองกลับเชื่อมั่นว่าสหรัฐจำเป็นต้องลงทุน เพื่อควบคุมและขยายอิทธิพลของตนในแอเชียโดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเพื่อรักษาพื้นที่ทั้งหมดให้เป็นระบบจักรวรรดินิยมภายใต้คิกิชิผลของสหรัฐเท่านั้น ตามที่กล่าวมาแล้วนี้ให้เห็นว่า ในการดำเนินงานนโยบายขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สหรัฐมีค่ายเดียวที่ทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ประกอบการพิจารณาที่สำคัญที่สุดเสมอไป หลายกรณีที่สหรัฐพิจารณาผลได้ผลเสียทางการเมืองและการทหารว่า มีความสำคัญเป็นลำดับแรกนั้นในการศึกษาเกี่ยวกับวิธีแบบของสหรัฐจึงควรพิจารณาโดยรายหัวสามด้านคือ เศรษฐกิจ การเมือง และการทหาร พร้อม ๆ กันไป เพราะนโยบายดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

ผู้คนยังมีความเห็นอีกว่า การที่ประเทศอุตสาหกรรมที่เจริญแล้วติดต่อทำการค้าและขยายกิจการต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจกับประเทศตัวยั่งยืนนี้มีข้อดีเยี่ยงเรื่องผลประโยชน์เกิดขึ้นได้เสมอ จึงต้องมีเครื่องมือที่จะรักษาภาระและอิทธิพลของตนไว้ สำหรับสหรัฐยังคงใช้วิธีดั้งเดิม (Traditional means) คือขยายอำนาจทางทหารเพื่อแก้ไขความไม่สงบ เช่น ในปัจจุบัน สหรัฐมีฐานทัพและกองทัพเรือของตนพยายามรักษาการณ์อยู่ตามส่วนต่าง ๆ เกือบทั่วโลกเท่าที่การในปัจจุบันนี้เป็นไปอย่างมีเหตุมีผลกว่าเดิมมาก

บทที่สองเกี่ยวกับ “จักรวรดินิยมรูปใหม่” (New Imperialism) ตามทฤษฎีว่าด้วยจักรวรรดินิยม ของเลนิน (Lenin's theory of Imperialism) ให้คำอธิบายว่าจักรวรรดินิยม คือ ภาระการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาระบบทุนนิยมในปลายศตวรรษที่ 19 หลายคน มีความเห็นว่า เป็นการไม่ถูกต้องแก้ที่กำหนดระยะเวลาแน่นอนเช่นนี้ เพราะจักรวรรดินิยม มีมานานแล้วในระบบทุนนิยมทุกสมัย อาทิเช่น การต่อสู้ช่วงชิงแหล่งวัตถุดิบ การถ่ายนานิคม การขยายตลาด เป็นต้น ทว่าเหตุนี้จึงมีนักวิชาการบางคนแยกจักรวรรดินิยมออกจากเป็น จักรวรรดิรูปเก่า กับ จักรวรรดิรูปใหม่ โดยพิจารณาว่า จักรวรรดินิยมรูปเก่ามีลักษณะที่ต้องใช้กำลังรุกรานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการขยายอำนาจทางเศรษฐกิจการเมืองและการทหาร ส่วนจักรวรรดินิยมรูปใหม่ ผู้เขียนหมายถึงจักรวรรดินิยมทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นลักษณะที่ประเทศอุตสาหกรรมใช้วิธีการต่างๆ เพื่อขยายอำนาจทางเศรษฐกิจของตน ผู้เขียนได้ทิ้งข้อสังเกตว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดเป็นจักรวรรดินิยมรูปใหม่นั้นมีสิ่งประกายเด่นชัดอยู่สองประการ กล่าวคือ อังกฤษไม่ได้เป็นประเทศผู้นำทางอุตสาหกรรมแต่ประเทศเดียวอีกต่อไปแล้ว แต่มีประเทศคู่แข่งอื่น ๆ อีกหลายประเทศกับอำนาจทางเศรษฐกิจในประเทศอุตสาหกรรมตั้งแต่ได้เปลี่ยนไป อยู่ในมือของกลุ่มบริษัทอุตสาหกรรมใหญ่ ๆ และกลุ่มบริษัทการเงิน (financial firms) ซึ่งมีจำนวนน้อยกว่าแต่ก่อน

นอกจากนี้ผู้เขียนได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีวิทยา (technology) ดังนี้
จันแหล่งผลิตพลังงานใหม่ ๆ (new sources of energy) ว่ามีส่วนสำคัญที่ทำให้อุตสาหกรรม
ต้านทาน ฯ เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว แต่ทั้งใช้เงินทุนจำนวนมหาศาล (เช่น อุตสาหกรรม
ผลิตเหล็ก การไฟฟ้า อุตสาหกรรมเคมีน้ำมัน เป็นต้น) ดังนั้นในประเทศทุนนิยมมักจะพูดว่า
กลุ่มบริษัทอุตสาหกรรมที่กุนอำนวย ทางเศรษฐกิจและการเมืองไว้ ก็คือบริษัทกลุ่มนี้ที่ดำเนินกิจ
การอุตสาหกรรม 3-4 สาขาดังกล่าวมาแล้วนั่นเอง การขยายตัวของอุตสาหกรรมดังกล่าวจึงก่อ
ให้เกิดการแข่งขันกันในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมทั่วไป เพื่อขยายตลาดและแสวงหาตัดบัญชี
เพิ่มเติม ซึ่งนี้เป็นลักษณะสำคัญของจักรวรรดินิยมรูปใหม่และเนื่องจากวัตถุคือหมายชนิดที่
ประเทศอุตสาหกรรมต้องการมีอยู่ในประเทศตัวพัฒนา ประเทศอุตสาหกรรมผู้มีอำนาจจึงต้อง¹
ขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจในประเทศด้วยพัฒนาเพื่อคุณภาพดังวัตถุคือหมายตลาด สำหรับ
สมรู้นั้นได้ใช้กอไกเพื่อให้ตนบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวโดยผู้เขียนเรียกว่า “เครื่องมือแห่งการ
ควบคุม” (Instrument of Control) ซึ่งคำอธิบายโดยละเอียดมีอยู่ในบทที่สอง สายไปทางการเงิน
(Financial Network) และบทที่สาม การให้ความช่วยเหลือและการค้า (Aid and Trade)

ผู้เขียนสรุปว่ามีกิจกรรมสามประเภทที่ถือว่าเป็น “เครื่องมือแห่งการควบคุม” ที่สำคัญ
มากได้แก่ การลงทุนต่างประเทศ การช่วยเหลือต่างประเทศ และการให้จ่ายเพื่อการทหาร ผู้เขียน
ให้คำอธิบายดังนี้

..... Private investment is geared to control; control of raw materials sources
and control of markets.....

...The military expenditures are also needed for control:to carry on the role
of leader and administrator of the imperialist system.

.....Economic and military assistance is designed to serve the aims of control.

สำหรับความสำคัญของการให้ความช่วยเหลือต่างประเทศของสหรัฐ ผู้เขียนได้อ้างถึงข้อความ
ท่อนหนึ่งจากสุนทรพจน์อีกประธานาริบบิท John F. Kennedy ซึ่งกล่าวไว้ว่า

“Foreign aid is a method by which the United States maintains a position of
influence and control around the world, and sustains a good many countries which
would definitely collapse, or pass into the Communist bloc.”

ซึ่งซึ่งให้เห็นว่า สหรัฐอาศัยการให้ความช่วยเหลือต่างประเทศเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งหนึ่งในการต่อต้านคอมมิวนิสต์

การที่จะให้กิจกรรมทั้งสามประการทั้งกล่าวข้างต้นบรรลุวัตถุประสงค์ได้ด้วยดี ต้อง²
มาศักดิ์ทั่วโลกบนด้านการเงินเป็นสำคัญ ผู้เขียนแห่งนี้อ้างแสดงไว้ว่า สหรัฐได้ให้ความสำคัญก่อ

การขยายกิจการธนาคารในต่างประเทศมากทั้งนี้เพราะสหรัฐว่าการธนาคารเปรียบเสมือนเป็นสายใยทางการเงิน (Financial Network) ที่จะช่วยทำให้เศรษฐกิจสหรัฐขยายตัวและสามารถสนับสนุนฐานะของสหรัฐให้เป็นประเทศผู้นำของกลุ่มจักรวรดินิยมได้เป็นอย่างดี ข้อสำคัญอีกประการหนึ่งได้แก่การที่ประเทศต่างๆ ใช้เงินดอลลาร์สหรัฐเป็นเงินตราสำหรับชำระหนี้ต่างประเทศนั้น ย่อมเป็นการเสริมสร้างอิทธิพลทางเศรษฐกิจการค้าให้แก่สหรัฐได้อย่างตื่นตึง ผู้เขียนให้ความเห็นเช่นนี้ไว้จากการก่อตั้งกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ก็เช่นเดียวกัน โดยที่สหรัฐเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญและมีอิทธิพลต่อการบริหารงานของ IMF มาก ผู้เขียนได้ซื้อให้เห็นถึงกรณีการกำหนดค่าเงินตราสกุลต่างๆ กับกองคำแนะนำเงินดอลลาร์สหรัฐว่า นอกจากราคาที่ทำให้ค่าของเงินดอลลาร์สหรัฐมีความสำคัญยิ่งขึ้นแล้วยังเป็นการแสดงว่าประเทศทุนนิยมทั้งหลายยอมรับความสำคัญและความเป็นประเทศผู้นำของสหรัฐ และผลประโยชน์ที่สหรัฐได้รับคือมีความสะดวกในการใช้เงินของตนขยายกิจกรรมทางสามประเทศตั้งกล่าวที่จะนำไปสู่การควบคุมและขยายอำนาจทางเศรษฐกิจ และกำลังทหารในระดับต่ำๆ

สิ่งหนึ่งที่น่าสนใจมากในหนังสือเล่มนี้ได้แก่ตัวเลขที่ผู้เขียนยกมาประกอบการวิเคราะห์เรื่องความช่วยเหลือต่างประเทศของสหรัฐ โดยสหรัฐเป็นประเทศผู้รับความช่วยเหลือออกเป็นสามกลุ่มกล่าวคือ กลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว กลุ่มประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อสหภาพโซเวียต หรือสาธารณรัฐประชาชนจีน (ผู้เขียนเรียกกลุ่มนี้ว่า "Client countries") และกลุ่มประเทศด้วยพัฒนาดังตารางต่อไปนี้

ตารางแสดงการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ และการทหารของสหรัฐ

(1 กรกฎาคม 1957 – 30 มิถุนายน 1967)

	จำนวนของประชากร (ล้านคน) (ปี 1965)	จำนวนเงิน (พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)	ร้อยละของจำนวนทั้งสิ้น (%)
กลุ่มที่ 1 ประเทศพัฒนาแล้ว	383	7.5	13
กลุ่มที่ 2 Client Countries	225	20.7	37
กลุ่มที่ 3 ประเทศที่พัฒนา	1,388	27.8	50
	1,996	56.0	100

ผู้เขียนอธิบายว่า เงินที่ข้ามประเทศส่วนใหญ่สำหรับประเทศไทยในกลุ่มที่หนึ่งนั้นเป็นรูปความช่วยเหลือทางทหาร และเงินกู้จาก Export Import Bank สำหรับประเทศไทยในกลุ่มที่สองเน้นเฉพาะการให้ความช่วยเหลือทางทหาร และประเทศไทยในกลุ่มนี้สามารถนับได้ว่าจะมีการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจอย่างพยุงควร แต่จำนวนไม่น้อยก็เป็นการช่วยเหลือทางทหารด้วย เป็นที่น่าสังเกตว่า การแบ่งเงินช่วยเหลือค่างประเทศของสหราชอาณาจักรไม่ได้สัดส่วนตามจำนวนประชากร ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่าไม่น่าแปลกใจแต่ประการใดที่เป็นเช่นนั้น เพราะสิ่งที่สหราชอาณาจักรหวังจากการช่วยเหลือประเทศคือพัฒนาและสร้างศักยภาพของตน การนิการประชุมสหประชาชาติที่ยกเสียงรับรองสาธารณะรัฐประชานิยมเป็นสมາชิก และให้สาธารณรัฐจีนสันสุคสมารชิกภาพเมื่อปลายปีที่แล้วนั้นเป็นมิตรไม่ตรึงกับความประสงค์ของสหราชอาณาจักรนั้น และปรากฏว่ามีวุฒิสมาชิกสหราชอาณาจักรไม่พอใจในเรื่องของการประชุมด้วยมีผลประโยชน์ของตน นิวเคลียร์สมาชิกพยายามแสดงความไม่พอใจอย่างรุนแรงและ ก่อสิ่ว่าสหราชอาณาจักรต้องทำอะไรลงไว้เพื่อเป็นการแก้เผ็ดประเทศคือพัฒนาที่ออกเสียงตามมติดังกล่าว ผลคือมาปรากฏว่ามีหลายประเทศที่สหราชอาณาจักรช่วยเหลือให้น้อยลง เหตุการณ์นี้เป็นเครื่องชี้แสดงได้พอสมควรว่า สหราชอาณาจักรเป็นประเทศที่ขาดความสามารถในการดำเนินการพิจารณาจะให้ความช่วยเหลือประเทศใดหรือไม่ มากน้อยเท่าใด จำนวนความช่วยเหลือกับขนาดประชากรไม่มีความสัมพันธ์เป็นสัดส่วนที่แน่นอนแต่ประการใดเลย

อย่างไรก็ต้องให้ความช่วยเหลือต่างประเทศก็มีเป็นจำนวนมากซึ่งมีผลทำให้สหราชอาณาจักรต้องการชำระเงินขาดดุลติดต่อกันเป็นเวลาหลายปี แต่ผู้เขียนสรุปว่า ดุลการชำระเงินของสหราชอาณาจักรที่ขาดดุลก็มีผลดีในเรื่องที่ทำให้สหราชอาณาจักรเพิ่มพูนอำนาจให้แก่ตนเองได้ลดลง อย่างไรก็ตามผู้วิจารณ์ได้ชี้ข้อสังเกตว่าผู้เขียนมิได้กล่าวถึงผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นต่อสหราชอาณาจักรตามหลักการแล้ว การที่สหราชอาณาจักรชำระเงินติดต่อกันเป็นเวลานานย่อมกระทบกระเทือนเงินก่อคลาร์สหราชอาณาจักร กล่าวก็มีความเชื่อถือในค่าเงินโดยคลาร์สหราชอาณาจักรนั้นเนื่องจากทุนสำรองเงินตราต่างประเทศของสหราชอาณาจักรน้อยลงโดยลำดับ จนในที่สุดอาจต้องลดค่าและความเป็นจริงที่ปรากฏ สหราชอาณาจักรต้องลดค่าเงินคลาร์ลง 7.89% ในเดือนธันวาคม 2514 ในอนาคตหากคุณการชำระเงินของสหราชอาณาจักรต่ำตูลติดต่อกัน โดยไม่มีทิ่มท่าดีขึ้นก็จะกระทบกระทบต่อระบบการเงินของโลกและเกิดภาวะไม่แน่นอนต่อระบบการเงินของโลกในอนาคตว่าจะเป็นรูปไร

ผู้เขียนให้ความเห็นว่าวิธีการที่สหราชอาณาจักรมุ่งจะกุม และขยายอำนาจทางเศรษฐกิจอาจแฝงมาในรูปที่คนทั่วไปมองไม่เห็น เช่น ก่อภาวะการกู้ยืมให้ประเทศคือพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นการกู้

จากสหรัฐโดยตรง ธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและพัฒนา (IBRD) หรือกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF)

สหรัฐมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานของ IBRD และ IMF มาตลอดนับตั้งแต่การก่อตั้งองค์กรทั้งสอง และมีอิทธิพลอย่างมากต่อการบริหารงานตลอดจนการกำหนดนโยบายที่สำคัญ ๆ ขององค์กรทั้งสอง ประเทศที่อยู่พัฒนาที่เป็นสมาชิกขององค์กรทั้งสองนี้สามารถได้รับเงินจาก IBRD และใช้ในการพัฒนาประเทศหรืออาจถูกเงินจาก IMF ไปเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดดุลการชำระเงินได้ ซึ่งการถูกยืมเงินนี้ถ้าเป็นไปเพื่อช่วยเหลือประเทศที่อยู่พัฒนาอย่างแท้จริงแล้วก็เป็นการดียิ่ง แต่หากว่ามีนโยบายที่การถูกยืมเงินไปอย่างมีเด็ห์กอดแบบแห่งอยู่โดยสหรัฐก็มีส่วนบุญเกี่ยวอยู่ด้วยในด้านแสวงหาประโยชน์จากการถูกยืมหนี้ฯ ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างกรณีของการใช้ “กลยุทธ์หน่วงเหนี่ยวการให้กู้ยืม” (Strategic Non-lending) ที่ IBRD ใช้กับประเทศที่อยู่พัฒนาปัจจุบัน วิธีการนี้คือ IBRD จะหน่วงเหนี่ยวการอนุมัติเงินกู้แก่ประเทศที่อยู่พัฒนาทั้งหมดเพื่อเปิดโอกาสให้สหรัฐสามารถต่อรองผลประโยชน์บาง ประการที่สหรัฐต้องการจากประเทศที่อยู่กันนี้เสียก่อน

นอกจากสหรัฐยังใช้โครงสร้างให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศที่อยู่พัฒนาบางโครงการเป็นเครื่องมือในการขยายอำนาจทางเศรษฐกิจ เช่น รัฐบัญญัติ 480 (P.L.48⁰) การให้ความช่วยเหลือตามรัฐบัญญัติ 480 นั้น เป็นวิธีการที่สหรัฐขยายสินค้าเกษตรกรรมให้แก่ประเทศที่อยู่พัฒนาโดยยอมให้ประเทศผู้ซื้อจ่ายเงินเป็นเงินตราสกุลของประเทศนั้นได้และผ่อนชำระให้ในระยะยาวโดยวิธีนี้สหรัฐได้รับผลประโยชน์สองประการคือ ประการแรกสหรัฐสามารถด้วยผลผลิตเกษตรกรรมส่วนเกิน ซึ่งนับว่าเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรชาวเมริกันโดยตรง และประการที่สองคือ สหรัฐสามารถนำเงินจำนวนที่ได้รับไว้ใช้ในการบริหารงานของสถานทูตสหรัฐในประเทศนั้นๆ ให้ผู้เขียนประมาณว่า ร้อยละ 10 ของจำนวนเงินทั้งหมดที่ได้จากการขายผลผลิตเกษตรกรรมแก่ประเทศนั้นนี้ใช้ในการบริหารงานของสถานทูตสหรัฐในประเทศนั้น และที่เหลืออีกร้อยละ 90 สหรัฐยอมให้เป็นของรัฐบาลประเทศนั้นแต่เมื่อข้อแม้ว่ารัฐบาลประเทศนั้นจะต้องใช้จ่ายเงินจำนวนนี้ในทางที่สหรัฐเห็นชอบด้วยเห็นนั้น การวางแผนกำหนดเช่นนี้ก่อให้เป็นภาระผูกพันทางการเงินแก่ประเทศที่อยู่พัฒนาทั้งหลายซึ่งจำต้องยินยอมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้เขียนได้สรุปว่า สหรัฐมีส่วนอยู่มากที่ทำให้ประเทศที่อยู่พัฒนาเกิดภาระการมีหนี้สินตั้งแต่ล่าม และที่สำคัญคือเมื่อประเทศที่อยู่พัฒนาไม่สามารถปลดหนี้สินให้หมดไปได้ ประเทศเหล่านี้ก็ต้องคงอยู่ในภาวะที่ต้องพึ่งสหรัฐต้านการเงินตลอดไป(Financial Dependency)

ในบทพูดท้าย ภานุจักรของสหรัฐและเศรษฐกิจของสหรัฐ (*The American Empire and the US Economy*) ผู้เขียนกล่าวว่าสหรัฐได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาลจากนโยบายการเมืองทางเศรษฐกิจ เขายังสรุปว่าจักรวรรดินิยมทางเศรษฐกิจเป็นตัวประกอบที่สำคัญยิ่งในการกำหนดวิธีนโยบายของสหรัฐ การคุ้มเหตุล่วงต่อตัวเอง ไม่เพียงเพื่อรักษาผลประโยชน์ทางอุตสาหกรรมหรือขยายอำนาจทางเศรษฐกิจของสหรัฐเท่านั้น แต่ยังเพื่อเพิ่มอำนาจทางการเมืองและการท่าทางอีกด้วย ซึ่งจะยังผลให้สหรัฐสามารถรักษาความเป็นผู้นำในกลุ่มจักรวรรดินิยมได้ตลอดไป

กล่าวโดยสรุปแล้ว หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่มีคุณค่าควรแก่การสนใจอย่างมาก วิธีการอธิบายมีลักษณะที่ไม่หาก่อนเกินไป การวิเคราะห์การให้ความช่วยเหลือต่างประเทศของสหรัฐเป็นไปอย่างละเอียด โดยผู้เขียนได้วิเคราะห์ทุกแง่ทุกมุมเพื่อชี้ให้เห็นทั่วประทีสำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับจักรวรรดินิยมทางเศรษฐกิจ วิธีการของประเทศไทยที่ประสงค์จะขยายอำนาจทางเศรษฐกิจตามกระบวนการจักรวรรดินิยมมีลักษณะที่สับซ้อน แต่การที่ผู้เขียนอธิบายโดยนำการกำหนดวิธีนโยบายทางเศรษฐกิจของสหรัฐซึ่งมีเหตุผลเบื้องหลังที่ซับซ้อนเช่นกันมาทำการวิเคราะห์ และสามารถอธิบายได้ย่างแจ่มแจ้ง จึงทำให้หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าอย่างมาก นักศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์การพัฒนาและวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่ควรพลาด โดยเฉพาะนักศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์การพัฒนาจะได้รับประโยชน์มากจากการศึกษาถึงกรณีการให้ความช่วยเหลือต่างประเทศของสหรัฐ ผู้สนใจค้นพบวิหารศาสตร์นี้ จะได้รับประโยชน์อย่างดีจากหนังสือเล่มนี้เช่นกัน โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับแนวความคิดจักรวรรดินิยมทางเศรษฐกิจ ในบทที่เพิ่มเติมท่อนท้าย ผู้เขียนได้เสนอข้อมูลที่น่าสนใจสองประการคือ ข้อผูกพันทางทหารของสหรัฐ (*US Defense Commitment*) กับ การพัวพันในวิกฤติการณ์ระหว่างประเทศของสหรัฐ (*US Involvement in International Political Crises and Critical Situations, 1961-66*) ซึ่งจะเป็นข้ออ้างอิงสำหรับผู้สนใจได้อย่างคุ้มค่า

วิัฒน์ชัย อัตตาภรณ์